

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

ข้อมูล ณ วันที่.....๑๘.....เดือน.....กรกฎาคม.....พ.ศ.....๒๕๖๘.....

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ-สกุลร.ต.ท. ถวัลย์ สวัสดิ์จิตต์.....

๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้๗๐ ม.๓ ต.บ้านธิ อ.บ้านธิ จ.ลำพูน ๕๑๑๘๐.....

โทรศัพท์ ๐๘๒-๓๘๘๓๒๖๒

เกิด พ.ศ. ๒๕๔๙ ปัจจุบันอายุ ๖๙ ปี

๔. สถานภาพ ☐ โสด ☒ สมรส ☐ หย่าร้าง

๕. ระดับการศึกษาปริญญาโท.....

สถานการศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน (มหาวิทยาลัยชีวิต).....

คณะ/สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ.....

๖. อาชีพปัจจุบัน

☐ ๖.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว

☒ ๖.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร

ระบุ.....ข้าราชการบำนาญ.....

๗. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร๑๐๐,๐๐๐..... บาท/ปี

๘. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๙.....

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. สินค้าหลัก.....ลำไย ดินผสมพร้อมปลูก.....

๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน๑.....แปลงเรียนรู้ ประกอบด้วย

.....การทำลำไย และการทำดินผสมพร้อมปลูก.....

๓. ฐานเรียนรู้ จำนวน.....๖.....ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย

ฐานการเรียนรู้ที่ ๑ การให้น้ำลำไยอย่างรู้คุณค่า

ฐานการเรียนรู้ที่ ๒ การทำปุ๋ยหมักได้ต้นลำไย

ฐานการเรียนรู้ที่ ๓ การเตรียมต้นหลังการเก็บเกี่ยว

ฐานการเรียนรู้ที่ ๔ การพิจารณาต้นและกิ่งก่อนที่จะใส่สาร

ฐานการเรียนรู้ที่ ๕ เทคนิคการทำให้ลำไยลูกโต

ฐานการเรียนรู้ที่ ๖ ดินผสมพร้อมปลูก (ดินขุยไผ่)

๔. หลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน.....๓.....หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๑ หลักสูตรหลัก จำนวน๓..... หลักสูตร ประกอบด้วย

- ๑) การลดต้นทุนการผลิต
- ๒) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
- ๓) การผลิตลำไยคุณภาพภายใต้มาตรฐาน GAP

๔.๒ หลักสูตรบังคับ จำนวน๑..... หลักสูตร ประกอบด้วย

- ๑) เกษตรผสมผสาน

๔.๓ หลักสูตรเสริม จำนวน๒..... หลักสูตร ประกอบด้วย

- ๑) การจัดทำบันทึกบัญชีต้นทุนอาชีพ
- ๒) การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

๔.๔ หลักสูตรที่มีความโดดเด่นของ ศพก. (ให้ระบุมาจำนวน ๑ หลักสูตร พร้อมระบุวัตถุประสงค์ เนื้อหา และรูปแบบการถ่ายทอดความรู้)

การผสมดินพร้อมปลูก (ดินขุยไผ่) คือ トラสสินค้าที่ผลิตขึ้นใน ศพก.ซึ่งเป็นธุรกิจส่วนตัวก่อนจัดตั้งเป็น ศพก.บ้านธิ แต่ทุกวันนี้ดินขุยไผ่กลายเป็น ฐานการเรียนรู้หนึ่งที่บอกเล่าประสบการณ์ วิธีการและการตลาดให้กับเกษตรกรที่มาศึกษาหาความรู้ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อนำไปปรับใช้ในการปรับปรุงดินของตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งหมวดถวัลย์ ได้เล่าให้ฟังว่า “ภายในสวนลำไยจะใช้ดินขุยไผ่ ในการปรับปรุงบำรุงดินและต้นลำไยทำให้ดินร่วนซุย ช่วยในการปรับปรุงโครงสร้างดินจากการไม่ใช้สารเคมี เพิ่มไส้เดือน เพิ่มธาตุอาหารในดิน เป็นผลทำให้รากลำไยสามารถหาอาหารได้ดีด้วย ซึ่งดินขุยไผ่ประกอบไปด้วย ดินดำ แกลบ ชี้ วัว กากก่อนเห็ดเข็มทอง ขุยมะพร้าว และใบก้ามปู นำมาผสมรวมกัน ซึ่งปัจจุบันมีตลาดรองรับทั้งภายในและนอกจังหวัด ซึ่งทำรายได้ให้กับครอบครัวผมและเป็นประโยชน์มากสำหรับศพก.บ้านธิแห่งนี้” “อะไรคือความสำเร็จของ ศพก.บ้านธิ” หมวดถวัลย์ เล่าว่า “เกษตรกรในพื้นที่บ้านธิ เข้ามาศึกษาทำงานและ นำไปปรับใช้กับสวนของเกษตรกรเอง ได้ผลผลิตตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และบอกเล่าต่อกันไปถึงเทคโนโลยี นวัตกรรม วิธีการทำการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีการบรรยายให้ความรู้กับเกษตรกรที่สนใจเข้ามาเยี่ยมชม ศึกษาดูงาน ภายใน ศพก. ปีละ ๕๐๐ กว่าราย และอีกอย่างการได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ต้องขอบคุณภรรยาและลูกที่ทำให้การ ดำเนินการทุกอย่างภายใน ศพก.สะดวก รวดเร็ว เท่านั้นทำให้ผมบรรลุเป้าหมายในการเป็น ศพก.แล้วครับ”

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ให้อธิบายวิธีการ และแนวทางในการเข้าร่วมจัดทำแผนอย่างละเอียด)

๕.๑ มีการจัดประชุมร่วมกับคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด

๕.๒ เกษตรกรต้นแบบ ศพก. เสนอปัญหาและความต้องการจากฐานราก

๕.๓ ใช้กระบวนการประชาคม ควบคู่กับข้อมูลเชิงพื้นที่จากหน่วยงานวิชาการ

๕.๔ บูรณาการแผนกับงบประมาณจากหลายหน่วยงาน เช่น พัฒนาที่ดิน ประมง ปศุสัตว์ เกษตรจังหวัด

๖. การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.) (มีการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ใครบ้างเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และให้แนบแผนฯ)

๖.๑ มีการระดมความคิดเห็นจากเกษตรกรต้นแบบ คณะกรรมการ ศพก. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๖.๒ จัดทำโดยใช้ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง - จุดอ่อน

๖.๓ มีการประชุมคณะกรรมการ ศพก. และเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ ๑ - ๒ ครั้งก่อนสรุปเป็นแผนเสนอระดับอำเภอ/จังหวัด

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

๑.๑ แรงบันดาลใจและจุดเริ่มต้น

๑) อะไรคือแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำเกษตรแบบเดิม ๆ สู่การทำเกษตรแบบใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีในกิจกรรมการเกษตรของท่าน

“ตนเองเป็น ข้าราชการบำนาญตำรวจ หลังเกษียณจึงใช้เวลาทั้งหมดในการปรับปรุง ดูแลลำไยที่เริ่มปลูกลำไยตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ บนที่นาตอนจำนวน ๑๐ ไร่ ซึ่งเป็นที่นาไม่มีน้ำชาวบ้านเรียก “นาตอน” ได้รับมรดกตกทอดมาจากแม่ยาย จำได้ว่าตอนนั้น มีคนพูดไว้ว่า เป็นตำรวจจะทำการเกษตรได้หรือ ซึ่งตนเองก็ใช้เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ ว่าสามารถทำได้และทำได้ดี จากการที่ได้ไปศึกษาดูงานจากเกษตรกรในที่ต่างๆ และดูงานในด้านเทคโนโลยีการเกษตร จึงเป็นแรงบันดาลใจและเป็นจุดเริ่มต้น จากนั้นอีก ๒ ปี ต่อมาก็ทำกิจการขายดินผสม ชื่อทางการค้าคือ “ดินขุยไผ่” ซึ่งก่อนจะออกขาย ตนเองได้ทดลองใช้ภายในสวนก่อน จากการทดสอบได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ลำไยอุดมสมบูรณ์ เจริญเติบโตดี จึงได้นำออกวางตลาดเพื่อจำหน่ายและเผยแพร่ให้กับเกษตรกรที่สนใจจะเรียนรู้และผลิต

๒) ปัญหาหรือความท้าทายอะไรที่ผลักดันให้เกิดการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้

เมื่อในแปลง ศพก. มีพื้นที่และเกษตรกรมีพื้นที่ในการทำการเกษตรจึงเป็นการหาข้อมูลและผลักดันในการใช้หลักวิชาการและเทคโนโลยีเข้ามาใช้ให้เกิดความคล่องตัวและทันสมัยต่อการปรับเปลี่ยนการทำเกษตรสมัยใหม่ให้ดีขึ้น เมื่อเทียบกับการเกษตรเชิงเดี่ยว และปัญหาด้านความเสี่ยงของการทำการเกษตร ซึ่งในทุกปีมีการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ และความเสี่ยงของสภาวะตลาดที่ไม่แน่นอน โดยอาศัยต้นทุนและทรัพยากรของตนเอง ลงมือทดลองทำ และนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ รวมถึงการเข้าร่วมผลักดันแนวคิดการทำการเกษตรแบบพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด และให้เกิดประโยชน์กับเกษตรกรต่อไป

๑.๒ รายละเอียดของการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้

๑) การทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรใดที่ได้นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร (เช่น การลดการเกิดปัญหาเรื่องดิน น้ำ อากาศ ในพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิต การลดการระบาดของศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ได้มีการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างไรบ้าง)

๒) อธิบายขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรของท่าน

๓) อธิบายขั้นตอนการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศ ด้านทานต่อโรคแมลง เป็นต้น (ให้อธิบายขั้นตอน วิธีการอย่างละเอียด)

การจะผลิต ลำไยให้ได้คุณภาพ จะต้องดูแล บำรุง ตั้งแต่ลำต้น กิ่ง ใบ ดอก ผล ถึงจะประสบความสำเร็จซึ่งต้องใช้ความ อดทนและความสม่ำเสมอในการผลิต เพราะหากพลาดในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง จะทำให้ได้ผลผลิตไม่ตรงตามที่ คาดหวังไว้ หรืออาจจะต้องรอฤดูกาลต่อไป ซึ่งใช้เวลาอีกเป็นปี ” “ภายในสวนจะมีการแบ่งลำไยออกเป็นรุ่นๆ เพื่อให้ออกผลผลิตตลอดนอกฤดู ตรงกับความ ต้องการของตลาดในเมืองจีน เช่น วันตรุษจีน เซ่งเม้ง ไหว้พระจันทร์ กินเจ เป็นต้น เนื่องจากคนจีนเชื่อว่า ลำไย คือผลไม้ดวงตามังกร บริโภคแล้วจะโชคดี เจริญก้าวหน้า ทำให้ลำไยเป็นที่ต้องการของคนจีนในเทศกาลสำคัญ ราคาผลผลิตลำไยในช่วงเวลาดังกล่าวจึงสูงกว่าปกติมาก”

๑. การบำรุงต้นให้สมบูรณ์ หมวดถวัลย์ เล่าวิธีการเตรียมต้นว่า เมื่อตัดแต่งกิ่งเสร็จแล้ว ใส่ปุ๋ย อินทรีย์ผสมปุ๋ยเคมี ทางดิน สูตร ๓๐-๙-๙ หรือ ๒๕-๗-๗ หรือ ๔๖-๐-๐ ในอัตราส่วนเท่าๆกัน หว่านให้รอบ ทรงพุ่ม แล้วให้น้ำเพื่อละลายปุ๋ย

ข้อสังเกต หากให้น้ำล่าช้ากว่า ๑ วัน ปุ๋ยจะระเหยทิ้ง และไม่ควรรีใส่ปุ๋ยหลังฝนตกเนื่องจาก พืชจะไม่สามารถดูดน้ำหรือปุ๋ยได้อีก เพราะดินน้ำฝนไปใน ปริมาณที่มากพอแล้ว

เคล็ดลับ ใช้ปุ๋ยหมักและดินขุยไผ่สูตรลับของ สวน

๒. หมั่นดูแลเรื่องโรคแมลง เนื่องจากแมลงจะมากัดกินใบอ่อนลำไย ควรพ่นยาป้องกันและกำจัดโรคแมลง รอให้ลำไยแตกใบออก ๓ ครั้ง จึงพ่นสาร

๓. พ่นสารทางใบ โดยเน้นบนแผ่นใบและใต้แผ่นใบ จนชุ่มให้รอบทรงพุ่ม ๕ วันพ่น ๑ ครั้ง จำนวน ๓ ครั้ง หลังพ่นสาร ๑๕ วัน จะพ่นฮอร์โมนเปิดตาดอกด้วย

๔. ระยะออกดอกและติดผลต้องดูแลอย่างใกล้ชิด เนื่องจากจะมีโรคและแมลง เช่น หนอนพันข้อ หนอนกัดกินช่อดอก จำนวนมาก พ่นสารเคมีที่มีฤทธิ์ในการป้องกันและกำจัดแมลง ที่ออกฤทธิ์เป็นยาเย็น

๕. การพัฒนาของผลลำไย

๑. ระยะหัวไม้ขีดไฟ ช่วงนี้ระวังหนอน เจาะข้อลำไย และใส่ปุ๋ยสูตร ๒๕-๗-๗ รอบทรงพุ่ม และฉีดพ่นปุ๋ยทางใบพร้อมกับแคลเซียมโบรอนด้วย

๒. ระยะมะเขือพวง ตัดแต่งช่อผลให้ เหลือ ๖๐-๗๐ ลูกต่อพวง เพื่อให้ลูกลำไยเกิดความสม่ำเสมอในพวง ได้เกรดคุณภาพและลดการแตกเน่าได้

๓. ระยะเมล็ดเปลี่ยนสีเป็นสีดำ ใส่ปุ๋ยทาง ดินสูตรที่มีตัวหลังสูง เช่น ๘-๒๔-๒๔ เพื่อบำรุงผล ขยายผล และเพิ่มความหวาน และต้องพ่นยาป้องกันเชื้อรา ร่วมกับแคลเซียมโบรอน เพื่อกำจัดเชื้อรา ทำสี และเพิ่มความแข็งแรงของเปลือกด้วย

๔. ระยะก่อนการเก็บเกี่ยว เพิ่มปุ๋ยที่มีตัวหลังสูง เช่น ๘-๒๔-๒๔ และ ๑๓-๑๓ ๒๑ เพื่อเพิ่มความหวานให้ลำไย

ข้อสังเกต ในระยะการพัฒนาของผลลำไย ต้องหมั่นให้น้ำ

๒. ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร: ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/เทคโนโลยี มาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต (ใส่รายละเอียดข้อมูลเชิงตัวเลขเพิ่มเติม เพื่อการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์ และให้ระบุสินค้าเกษตรที่ทำการผลิตใน ศพก.ของท่าน)

๒.๑ สินค้าเกษตรที่มีการดำเนินกิจกรรมใน ศพก. มีดังนี้

๑) สินค้าเกษตร ด้านพืช ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๑.....ชนิด ประกอบด้วย

๑.๑) ลำไย พื้นที่ปลูกจำนวน ๒๒ - ๐ - ๐ (ไร่-งาน-วา)

๒) สินค้าเกษตร ด้านประมง ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๑.....ชนิด ประกอบด้วย

- ๒.๑) ปลา จำนวน.....๑.....(บ่อ)
- ๓) สินค้าเกษตร ด้านปศุสัตว์ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๑.....ชนิด ประกอบด้วย
- ๓.๑) กระบือ จำนวน.....๑.....(ตัว)
- ๓.๒) จำนวน..... (ตัว)
- ๓.๓) จำนวน..... (ตัว)
- ๔) สินค้าเกษตร ด้านอื่น ๆ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๑.....ชนิด ประกอบด้วย
- ๔.๑) การทำดินพร้อมปลูก จำนวน.....๑.....(โรงเรือน)

๒.๒ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใน ศพก.มีดังนี้ (ในระบุด้านทุนการผลิตสินค้าเกษตรหลัก)

๑) สินค้า.....ลำไย.....มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

- ๑.๑) ปุ๋ยและสารเคมี เป็นเงิน..... ๓,๕๐๐.....บาท/ไร่
- ๑.๒) แรงงาน/ตัดแต่งกิ่ง/เก็บเกี่ยว เป็นเงิน..... ๔,๕๐๐.....บาท/ไร่
- ๑.๓) ค่าบำรุงระบบน้ำสปริงเกอร์ เป็นเงิน..... ๕๐๐.....บาท/ไร่
- ๑.๔) ค่าสารโพแทสเซียมคลอไรด์ เป็นเงิน.....๗๐๐.....บาท/ไร่
- ๑.๕) ค่าสาธารณูปโภคและอื่น เป็นเงิน.....๑,๒๐๐.....บาท/ไร่
- รวมต้นทุนการผลิต๑๑,๓๐๐.....บาท/ไร่
- รายได้๑๘,๐๐๐..บาท/ไร่

๒.๓ รายได้ของเกษตรกรต้นแบบ มีดังนี้

๑) รายได้รายวัน (ได้รายวันจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกวันของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ ดินพร้อมปลูก

เฉลี่ยรายได้วันละ.....๓,๐๐๐.....บาท/วัน

๒) รายได้รายสัปดาห์ (ได้รายสัปดาห์จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกสัปดาห์ของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ ดินพร้อมปลูก

เฉลี่ยรายได้สัปดาห์ละ.....๓๐,๐๐๐.....บาท/สัปดาห์

๓) รายได้รายเดือน (ได้รายเดือนจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกเดือนของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ ดินพร้อมปลูก

เฉลี่ยรายได้เดือนละ.....๑๐๐,๐๐๐.....บาท/เดือน

๔) รายได้รายปี (ได้รายปีจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกปีของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ ลำไย

เฉลี่ยรายได้ปีละ....๒๕๐,๐๐๐...บาท/ปี

๒.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ (ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง เกษตรกรรายอื่น และประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง)

๒.๔.๑ ทำให้เกษตรกรในชุมชนมีองค์ความรู้

๒.๔.๒ สามารถนำไปปฏิบัติเป็นแนวทางในการลดต้นทุน

๒.๔.๓ ลดการใช้จ่ายในภาคการเกษตร

๓. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์:

๓.๑ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

การผลิตดินพร้อมปลูก จากเศษวัสดุทางการเกษตร

- ลดการเผาเศษซากพืชในแปลง ซึ่งช่วยลดควันและฝุ่นละออง PM ๒.๕ ในพื้นที่
- เปลี่ยนของเสียให้เป็นทรัพยากร ด้วยการทำปุ๋ยหมักจากใบไม้ กิ่งไม้ เศษฟางข้าว ก้อนเชื้อเห็ดที่หมดอายุแล้ว ช่วยปรับปรุงดินและลดการใช้ปุ๋ยเคมี
- ส่งเสริมการหมุนเวียนธาตุอาหารในระบบนิเวศ ทำให้ดินมีชีวิตและความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืน

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.)

ลดการใช้สารเคมี

- การทำปุ๋ยหมักได้ต้นลำไย การทำดินผสมพร้อมปลูก และการทำเกษตรผสมผสานช่วยลดการพึ่งพาปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง
- ส่งผลให้ในพื้นที่มีสภาพดีขึ้น ไม่มีสารเคมีตกค้างในธรรมชาติ
- เกษตรกรและครอบครัวมีสุขภาพที่ดีขึ้นจากการลดการสัมผัสสารเคมี

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๔.๑ ผลสำเร็จการปฏิบัติงานในฐานะ ศพก. เป็นที่ประจักษ์

๔.๑.๑ มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่

เกษตรกรต้นแบบมีความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับลักษณะของดิน น้ำ และภูมิอากาศในพื้นที่รวมถึงข้อมูลการปลูกพืชที่เหมาะสมในแต่ละฤดูกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลการปลูกลำไยซึ่งเป็นสินค้าเกษตรหลักทั้งในด้านช่วงเวลาการทำลำไยให้ได้คุณภาพ การจัดการน้ำ และการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ลดความเสี่ยงต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั่วไป การกระจายความเสี่ยงด้านการตลาด โดยมีการทำดินพร้อมปลูกเพื่อลดความเสี่ยงของผลผลิตลำไย

๔.๑.๒ การให้บริการในการเป็นจุดอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ได้มีการจัดอบรมและให้บริการศึกษาดูงานแก่กลุ่มเกษตรกรที่สนใจในอำเภอบ้านธิ และนอกพื้นที่ โดยเน้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริงในแปลง เช่น การตัดแต่งกิ่งลำไย การทำปุ๋ยหมักได้ต้นลำไย และการจัดการเกษตรผสมผสาน ทั้งนี้ เกษตรกรต้นแบบทำหน้าที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และสามารถนำไปปรับใช้ในแปลงของตนเองต่อไป

๔.๑.๓ การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่

มีการให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรในชุมชนและนอกพื้นที่ ที่ประสบปัญหาด้านการผลิต เช่น โรคแมลงศัตรูพืช การฟื้นฟูดินเสื่อมคุณภาพ และการจัดการน้ำในฤดูแล้ง การลดต้นทุนโดยการทำปุ๋ยหมักได้ต้นลำไย พร้อมลงพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านธิ และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง มีเกษตรกรเข้ารับคำปรึกษาเฉลี่ย ๕๐ - ๑๐๐ รายต่อปี และมากกว่าร้อยละ ๖๐ สามารถนำแนวทางไปปรับใช้แก้ไขปัญหาได้จริง

๔.๑.๔ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร

มีการสื่อสารและแจ้งเตือนข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรให้กับเกษตรกรในพื้นที่ ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ไลน์กลุ่มชุมชน ป้ายประชาสัมพันธ์ในพื้นที่แปลงเรียนรู้ และการจัดเวทีให้ความรู้ทุกไตรมาส รวมถึงจัดทำเอกสารคู่มือและแจกแผ่นพับให้เกษตรกรในรูปแบบที่เข้าใจง่าย

๔.๑.๕ การขยายผลองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร (มีช่องทางในการขยายผลอย่างไร เกษตรกรในชุมชน หรือเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้อย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติอย่างไร)

องค์ความรู้ที่ได้รับการพัฒนาใน ศพก. ได้ถูกขยายผลผ่านกิจกรรมกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายในพื้นที่อำเภอบ้านธิ และหมู่บ้านใกล้เคียง โดยใช้ช่องทางการถ่ายทอดผ่านกลุ่มแปลงใหญ่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, แปลงเรียนรู้ส่วนตัวของเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปรับใช้ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ร่วมกับการทำปุ๋ยหมักได้ต้นลำไยแบบผสมผสาน และการจัดการน้ำในแปลง ซึ่งทำให้เกษตรกรในพื้นที่มีต้นทุนการผลิตลดลง ๑๐ – ๒๐% และสามารถเพิ่มผลผลิตเฉลี่ย ๑๐– ๒๐% และเกิดผลลัพธ์ขึ้นกับเกษตรกรอย่างเป็นรูปธรรม

๔.๑.๖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานในพื้นที่

ศพก. มีบทบาทในการประสานงานและเป็นแกนนำร่วมกับหน่วยงานราชการ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สำนักงานเกษตรอำเภอ และสำนักงานพัฒนาที่ดิน สำนักงานปศุสัตว์ ประมง ในการวางแผนโซนนิ่งพื้นที่เกษตร พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และสนับสนุนการอบรมเกษตรกรในหมู่บ้านอื่น ๆ โดยเฉพาะในด้านการผลิตลำไยคุณภาพ เกษตรปลอดภัย การทำดินพร้อมปลูกเพื่อลดต้นทุนและการใช้เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

๔.๑.๗ บทบาทในการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างไรบ้าง

ในฐานะประธานคณะกรรมการ ศพก. เกษตรกรต้นแบบได้รับการยอมรับและได้รับองค์ความรู้ที่เรายังเข้าไม่ถึงมาปฏิบัติได้มากขึ้น และมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานศูนย์ ร่วมกำหนดหลักสูตรการเรียนรู้ และควบคุมคุณภาพการจัดการฐานเรียนรู้ รวมถึงการจัดประชุมหารือกับคณะกรรมการศูนย์ฯ เป็นประจำทุกไตรมาส และเป็นตัวแทนในการประสานงานกับสำนักงานเกษตรอำเภอเพื่อเสนอแผนงานและของบประมาณสนับสนุน นอกจากนี้ ยังเป็นผู้แทนเข้าร่วมเวทีประชุมระดับอำเภอและจังหวัดในฐานะผู้นำภาคเกษตรในพื้นที่

๔.๒ ความภาคภูมิใจในการเป็น ศพก.

๔.๒.๑ ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน

ได้ร่วมกับชุมชน ผู้แทนแต่ละด้านในการพัฒนาเกษตรกร โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ถือเป็นส่วนสำคัญที่ยิ่งใหญ่ เพราะได้มีส่วนร่วมในการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในชุมชน โดยสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรที่ถูกต้องและทันสมัย ช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความมั่นคงในอาชีพ และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ที่สำคัญคือการได้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของชุมชนจากการนำความรู้ไปใช้จริง

๔.๒.๒ ความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสา

๑) ความเป็นผู้นำชุมชนในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

บทบาทของผู้นำอย่างเป็นทางการ คือการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์ฯ ซึ่งมีหน้าที่วางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมของ ศพก. รวมถึงประสานงานกับหน่วยงานรัฐ ส่วนในรูปแบบไม่เป็นทางการ ได้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา เป็นพี่เลี้ยง และเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่และคนในชุมชน โดยใช้แนวทางการนำโดยการลงมือทำจริง และรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุด

๒) การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม

มีความยินดีที่ได้มีส่วนร่วมในภาคเกษตร แม้จะมีภารกิจด้านการเกษตรของตนเอง แต่ได้สละเวลาส่วนตัวเพื่อทำหน้าที่ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้คำปรึกษาแก่พี่น้องเกษตรกร รวมทั้งเข้าร่วมประชุมวางแผน และขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานรัฐและชุมชนโดยไม่หวังผลตอบแทน สิ่งที่ได้รับกลับมาคือความภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้าง การเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้กับพื้นที่ของตนเองและชุมชน

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

..... เสียสละ เพื่อเดินหน้า อย่างมั่นคง

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย (ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานถอดบทเรียน)

๑) ร.ต.ท. ถวัลย์ สวัสดิ์จิตต์	(เกษตรกรต้นแบบ)
๒) นายสมคิด ใจน้อย	(คณะกรรมการ ศพก.)
๓) นายสมบัติ สุธรรม	(คณะกรรมการ ศพก.)
๔) นายเสฏฐวุฒิ มิ่งมงคลศิริธ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๕) นางสาวพุทธชาติ คอทอง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๖) นางสาวสุตารักษ์ ไชยวอล	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๗) นายกฤษนันท์ ทองทิพย์	เกษตรอำเภอบ้านธิ (ที่ปรึกษา)

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

๒.๑ กระบวนการถอดบทเรียน

การถอดบทเรียนในครั้งนี้ดำเนินการโดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต้นแบบ คณะกรรมการ ศพก. และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ ผ่านขั้นตอนดังนี้

- ๑) การประชุมเตรียมการและกำหนดประเด็น
- ๒) ร่วมกันกำหนดหัวข้อหลักและประเด็นสำคัญในการถอดบทเรียน
- ๓) วางแผนและกำหนดผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

- ๔) การเก็บข้อมูลภาคสนาม
- ๕) ดำเนินการสัมภาษณ์เกษตรกรต้นแบบในพื้นที่
- ๖) สํารวจและตรวจสอบพื้นที่จริงของแปลงเรียนรู้และฐานเรียนรู้
- ๗) ถ่ายภาพประกอบและบันทึกวิดีโอเพื่อใช้ประกอบการสังเคราะห์ข้อมูล
- ๘) การสอบทานข้อมูลร่วมกัน
- ๙) นำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับฐานข้อมูลของสำนักงานเกษตรอำเภอ และข้อมูลเชิง

วิชาการ

- ๑๐) จัดเวทีร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลกับคณะกรรมการ ศพก. และผู้เกี่ยวข้อง
 - ๑๑) การสังเคราะห์และจัดทำรายงาน
 - ๑๒) นำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์เพื่อสรุปผลเป็นบทเรียนที่เป็นรูปธรรม
 - ๑๓) จัดทำรูปเล่มรายงานและนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๒ เครื่องมือที่ใช้

- ๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก
- ๒) ใช้แบบคำถามปลายเปิดเพื่อเก็บข้อมูลเชิงประสบการณ์จากเกษตรกรต้นแบบและ

คณะกรรมการ ศพก.

- ๓) การตรวจสอบพื้นที่จริง

๔) ลงพื้นที่เพื่อดูการดำเนินงานจริงในแปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้ และกิจกรรมทางการเกษตรต่าง ๆ การสอบทานกับข้อมูลพื้นฐาน ใช้ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรอำเภอ พื้นที่แปลงเกษตรจริง และเอกสารราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนปฏิบัติการ ศพก., ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

ข้อจำกัดด้านเวลา ของเกษตรกรต้นแบบและคณะกรรมการศูนย์ฯ ซึ่งต้องทำงานด้านการเกษตรควบคู่กับการเข้าร่วมถอดบทเรียน ทำให้ต้องนัดหมายล่วงหน้าและปรับตารางอย่างยืดหยุ่น

การเข้าถึงข้อมูลบางส่วนที่ยังไม่เป็นระบบ หรือไม่มีการบันทึกไว้อย่างเป็นทางการ ทำให้ต้องใช้เวลาในการสอบทานและยืนยันข้อมูล

ข้อจำกัดในการสื่อสารข้อมูลเชิงวิชาการ ให้เข้าใจง่ายและเป็นรูปธรรมสำหรับเกษตรกรบางราย

ข้อเสนอแนะ

ควรจัดอบรมเจ้าหน้าที่ระดับพื้นที่เรื่อง เทคนิคการถอดบทเรียนแบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มศักยภาพในการถอดบทเรียนในระยะยาว

ควรมีการเตรียมแบบฟอร์มบันทึกข้อมูลผลการดำเนินงาน ศพก. อย่างเป็นระบบ เพื่อให้สะดวกต่อการถอดบทเรียนในอนาคต

*****หมายเหตุ** ๑. ให้แนบภาพประกอบในแต่ละข้อ

๒. ใส่ภาคผนวกในส่วนของแผนที่แสดงที่ตั้ง ศพก. และศพก. เครือข่าย หรือส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของ ศพก.

ภาคผนวก

